

Prövning av Affärsverket svenska kraftnäts ansökan om undantag från kravet att göra 70 procent av sammanlänkningskapacitet tillgänglig för marknadsaktörer

Beslut

1. Energimarknadsinspektionen (Ei) godkänner att Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) får göra undantag från kravet att tillgängliggöra 70 procent av sammanlänkningskapacitet per timme på sammanlänkningarna mellan elområdena Danmark 1 - Sverige 3, Danmark 2 - Sverige 4, Tyskland - Sverige 4, Polen - Sverige 4 och Litauen - Sverige 4.
2. Undantaget enligt 1. gäller endast i de fall som driftsäkerheten inte kan upprätthållas om 70 procent eller mer av sammanlänkningskapaciteten tillgängliggörs.
3. Beslutet gäller för perioden 1 januari 2021 till 31 december 2021 eller till den tidigare tidpunkten då undantaget att tillgängliggöra 70 procent av sammanlänkningskapacitet inte längre är nödvändigt för att upprätthålla driftsäkerheten.
4. Svenska kraftnät ska senast fem dagar efter att sammanlänkningskapaciteten en enskild timme understigit 70 procent på någon av de i punkten 1 angivna sammanlänkningarna rapportera till Ei:
 - a. vilken kapacitet som istället tillgängliggjorts dagenföre- respektive intradagsmarknaden och
 - b. varför sammanlänkningskapaciteten understigit 70 procent vid det aktuella tillfället. Av redogörelsen ska framgå om det hade varit möjligt att vidta några åtgärder för att minska begränsningen av tillgänglig kapacitet. Svenska kraftnät ska i sin redogörelse särskilt ange vilken volym mothandelsresurser som använts samt vilka volymer aktiva resurser för mothandel eller omdirigering som visade sig finnas tillgängliga och därmed hade kunnat användas av Svenska kraftnät vid det aktuella tillfället. Detta ska redovisas i tillgängliga MW per elområde för respektive timme som sammanlänkningskapaciteten begränsats och
 - c. vilken kapacitet som, när Svenska kraftnät använt undantaget, skulle ha gjorts tillgänglig ifall Svenska kraftnät inte behövt använda undantaget.

När de externa parallella körningarna för den nordiska samordnade kapacitetsberäkningsmetoden för dagen-före- och intradagsmarknaden inleds ska Svenska kraftnät senast fem dagar efter att sammanlänkningskapaciteten en enskild timme understigit 70 procent på någon av de i punkten 1 angivna

sammanlänkningarna till Ei tillgängliggöra uppgifter om tillgänglig kapacitet per begränsande kritiskt linjesegment.

5. Svenska kraftnät ska senast 31 mars 2021 publicera en metod som beskriver hur problemen som ligger till grund för behovet av undantag. I metoden ska ingå åtgärder både på kort och lång sikt. Metoden ska inkludera men inte vara begränsad till:
 - a. en detaljerad tidsplan som visar när åtgärderna ska implementeras och vilken effekt dessa åtgärder förväntas ha på sammanlänkningskapaciteten samt behovet av undantaget och
 - b. hur Svenska kraftnät ska säkra mothandelsresurser för att kunna avhjälpa överbelastning i västkustsnittet utan att begränsa sammanlänkningskapaciteten.
6. Ei avvisar den del av Svenska kraftnäts ansökan som gäller sammanlänkningen mellan elområdena Sverige 3 – Norge 1.
7. Detta beslut kan komma att ändras eller upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

Beskrivning av ärendet

Ansökan

För överföring av el mellan Sverige och andra länder har Sverige en metod med samordnad nettoöverföringskapacitet. När en sådan metod används ska det lägsta tröskelvärdet för överföring mellan länder vara 70 procent av överföringskapaciteten samtidigt som driftssäkerhetsgränserna respekteras Svenska kraftnät avser att så långt det är möjligt tillhandahålla marknaden åtminstone 70 procent av sammanlänkningskapaciteten mellan Sverige och de medlemsstater som Sverige är sammanlänkade med inklusive Norge. Det finns dock situationer när driftsäkerheten inte medger att minst 70 procent av överföringskapaciteten tillhandahålls till marknaden. Svenska kraftnät ansöker därför om undantag från kravet på 70 procents sammanlänkningskapacitet per timme för sex sammanlänkningsfall i det fall det är strikt motiverat av driftssäkerhetsskäl. Dessa är sammanlänkningarna mellan:

- Norge 1 - Sverige 3,
- Danmark 1 - Sverige 3,
- Danmark 2 - Sverige 4,
- Tyskland - Sverige 4,
- Polen - Sverige 4, och
- Litauen - Sverige 4.

I sin ansökan uppger Svenska kraftnät att de i normalfallet klarar av att tillgängliggöra åtminstone 70 procent av sammanlänkningskapaciteten. Under vissa omständigheter kan det dock uppstå situationer som inte kan hanteras med bibehållen driftssäkerhet inom ramen för de 30 procent av sammanlänkningskapaciteten som får användas för säkerhetsmarginaler, ringflöden och interna flöden för varje kritiskt linjesegment. Då är det nödvändigt att under enskilda drifttimmar begränsa sammanlänkningskapaciteten på en eller flera av de sex sammanlänkningarna.

Enligt Svenska kraftnät finns det i huvudsak tre anledningar till att 70 procent av sammanlänkningskapaciteten inte kan uppnås under samtliga timmar år 2021.

Den primära anledningen är den strukturella överbelastning i transmissionsnätet som förekommer i det så kallade västkustsnittet i närheten av Göteborg. Västkustsnittet går igenom transmissionsnätledningarna mellan Strömme och Kilanda samt Horred och Kilanda. Vid norrgående flöde i västkustsnittet på cirka 2 300 megawatt (MW) eller mer finns stora risker för överbelastning. När andra avhjälpande åtgärder inte är tillräckliga eller tillgängliga måste Svenska kraftnät, som sista utväg för att upprätthålla driftssäkerheten, minska det norrgående flödet genom att begränsa sammanlänkningskapaciteten på de sex utpekade sammanlänkningarna.

En annan anledning till att Svenska kraftnät begär undantag är att det vid vissa tillfällen inte finns tillräckligt med resurser för mothandel (att använda för nedreglering) söder om det beskrivna västkustsnittet. I ansökan finns en översikt över tillgängligheten av mothandelsresurser på reglerkraftmarknaden som kunnat användas för att avhjälpa

västkustsnittet under 2019. Volymen uppnådde under 2019 inte alltid den volym som krävs för att Svenska kraftnät ska kunna upprätthålla driftsäkerheten vid en oförutsedd händelse. Enligt Svenska kraftnät går det därför inte alltid att motverka överbelastning genom mothandel på reglerkraftmarknaden.

I dagsläget tillämpar Svenska kraftnät också den så kallade Net Transfer Capacity (NTC)-metoden för kapacitetsberäkning. När Svenska kraftnät under år 2021 eller 2022 övergår till den så kallade flödesbaserade kapacitetsberäkningsmetoden kommer möjligheten att uppfylla kravet på att tillgängliggöra 70 procent av sammanlänkningskapaciteten enligt Svenska kraftnät att öka. Den flödesbaserade metoden förväntas minska osäkerheterna i beräkningen av tillgänglig kapacitet. Metoden möjliggör dessutom att den faktiskt tillgängliga kapaciteten i nätet används mer effektivt, då prioritering mellan olika sammanlänkningskapaciteter inte behöver göras i kapacitetsberäkningsfasen utan i samband med tilldelningen av kapacitet.

Svenska kraftnät avser dessutom att genom investeringar förstärka kapaciteten i det interna svenska transmissionsnätet. Detta kommer ytterligare att minska riskerna för överbelastning på längre sikt.

Svenska Kraftnät nämner också att Vattenfall AB planerar att minska elproduktionen i kärnkraftverket Ringhals i samband med nedläggning av en reaktor vid årsskiftet 2020/2021. Svenska kraftnät beräknar att nedläggningen kommer avlasta västkustsnittet med cirka 529 MW vid norrgående flöde. Den kapaciteten kommer istället kunna göras tillgänglig för andra flöden, till exempel flöden från Danmark.

Svenska kraftnät har undersökt möjligheterna att garantera tillgängliggörandet av en minsta nivå av kapacitet på sammanlänkningarna. De bedömer att det under 2021 kommer finnas en risk för att driftsäkerheten inte kan upprätthållas ifall kapaciteten inte kan begränsas ned till noll på de sex utpekade sammanlänkningarna.

Slutligen åtar sig Svenska kraftnät att, ifall undantagsansökan godkänns, utarbeta och publicera en metod för hur risken för överbelastningen i västkustsnittet ska hanteras samt beskriva ytterligare åtgärder. Som en del i framtagandet av metoden ska möjligheterna att reservera relevanta mothandelsresurser utvärderas. De åtar sig också att fortlöpande rapportera till Ei om varje tillfälle då undantaget tillämpas och skälen för detta. När externa parallella körningar av den flödesbaserade kapacitetsberäkningsmetoden inleds, vilket planeras ske i april 2021, åtar sig Svenska kraftnät att rapportera per kritiskt linjesegment.

Svenska kraftnäts rapportering om tillämpning av undantaget för 2020

I december 2019 godkände Ei en ansökan från Svenska kraftnät om undantag från kravet att göra 70 procent av sammanlänkningskapacitet tillgänglig för marknadsaktörer under 2020. Beslutet gällde samma sammanlänkningskapaciteter och baserades på samma skäl för undantag som den nuvarande ansökan. I beslutet ställde Ei krav på rapportering av tillämpningen av undantaget och tillgängliggörandet av överföringskapacitet på de berörda sammanlänkningarna.

I enlighet med Ei:s beslut har Svenska kraftnät under 2020 rapporterat till Ei vilka timmar som överföringskapaciteten understigit 70 procent på de sammanlänkningslinjer som undantaget godkänts för. Svenska kraftnät har också rapporterat vilka kapaciteter som tillgängliggjorts, skälen till begränsningar, vilka volymer relevanta mothandelsresurser som använts samt vilka som fanns tillgängliga i drifttimmen.

Av rapporteringen från januari till och med oktober 2020 framgår att Svenska kraftnät tillämpat undantaget för 2020 i totalt 476 timmar av totalt antal timmar på alla berörda sammanlänkningslinjer. En begränsning har rapporterats i formatet att om en begränsning skett en timme och begränsat fyra sammanlänkningslinjer samtidigt så har det rapporterats som en begränsning om fyra timmar. Över 85 procent av dessa timmar inföll i januari då överföringskapaciteten begränsades under som flest 104 timmar på en enskild sammanlänkning. Från april och framåt har sammanlänkningskapaciteten inte begränsats på grund av risk för överbelastning i västkustsnittet. Svenska kraftnät har därmed inte tillämpat det av Ei godkända undantaget för 2020 sedan mars månads utgång.

Samordning och ärendets handläggning

Den 26 augusti 2020 informerade Ei samtliga energitillsynsmyndigheter inom EU om Svenska kraftnäts ansökan om undantag. Ingen tillsynsmyndighet har motsatt sig det föreslagna undantaget.

Den danska tillsynsmyndigheten Forsyningstilsynet (DUR) återkom däremot med vissa synpunkter på innehållet i Svenska kraftnäts ansökan. DUR konstaterade att den genomsnittliga kapaciteten som tillgängliggjorts marknaden på sammanlänkningarna mellan Sverige och Danmark ökat från 2019 till 2020 och att Svenska kraftnät på dessa sammanlänkningslinjer i genomsnitt uppfyller eller är nära att uppfylla kravet om 70 procent tillgänglig kapacitet.

DUR framförde också att det är viktigt att begränsningarna av sammanlänkningskapaciteten sker vid så få tillfällen som möjligt samt att Svenska kraftnät bör rapportera alla begränsningar som sker till Ei och motivera varför kapaciteten begränsades. Vidare framförde DUR att de vill bli informerade om de begränsningar som sker. DUR påpekar också att det är möjligt för förnybara energikällor att delta i marknaden för manuella frekvensåterställningsreserver (mFRR) och att så sker i Danmark men endast i mindre utsträckning i Sverige. DUR menar att Svenska kraftnät aktivt bör bidra till att utveckla möjligheterna för mothandel och omdirigering.

Bestämmelser som ligger till grund för beslutet

Förordning (EU) 2019/943

Förfaranden för att inskränka handeln får tillämpas endast i nödfall när den systemansvarige för överföringssystem tvingas vidta omedelbara åtgärder och

omdirigering eller motköp inte är möjliga. Alla sådana förfaranden ska tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt. Utom i fall av force majeure ska marknadsaktörer få kompensation för inskränkning av tilldelad kapacitet (artikel 16.2).

Systemansvariga för överföringssystem får inte begränsa den mängd sammanlänkningskapacitet som ska göras tillgänglig för marknadsaktörer för att lösa överbelastning inom sitt eget elområde eller som ett sätt att hantera flöden som är en följd av interna transaktioner inom elområden. Utan att det påverkar tillämpningen av undantagen enligt punkterna 3 och 9 i denna artikel och tillämpningen av artikel 15.2, ska denna punkt anses vara uppfylld om följande miniminivåer av tillgänglig kapacitet för handel mellan elområden uppnåtts:

- a) För gränser där en metod med samordnad nettoöverföringskapacitet används ska det lägsta tröskelvärdet vara 70 procent av överföringskapaciteten samtidigt som driftssäkerhetsgränserna respekteras, med beaktande av oförutsedda händelser, såsom fastställs i enlighet med den riktlinje för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning som antagits på grundval av artikel 18.5 i förordning (EG) nr 714/2009.
- b) För gränser som använder en flödesbaserad metod ska minimikapaciteten vara en marginal som fastställs vid kapacitetsberäkningen och finns tillgänglig för flöden som följer av utbyten mellan elområden. Den marginalen ska vara 70 procent av kapaciteten, samtidigt som driftssäkerhetsgränserna för kritiska linjesegment för utbyte mellan och inom elområden respekteras, med beaktande av oförutsedda händelser, såsom fastställts i enlighet med den riktlinje för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning som antagits på grundval av artikel 18.5 i förordning (EG) nr 714/2009.

Den totala mängden på 30 procent får användas för säkerhetsmarginaler, ringflöden och interna flöden för varje kritiskt linjesegment (artikel 16.8).

På begäran av systemansvariga för överföringssystem i en kapacitetsberäkningsregion får de berörda tillsynsmyndigheterna, om det är nödvändigt för att upprätthålla driftssäkerhet, bevilja ett undantag från punkt 8 för förutsebara orsaker. Ett sådant undantag, som inte får gälla en inskränkning av redan tilldelad kapacitet enligt punkt 2, ska beviljas för högst ett år i taget, eller upp till högst två år förutsatt att undantagets omfattning minskar avsevärt efter det första året. Omfattningen av ett sådant undantag ska strikt begränsas till vad som är nödvändigt för att upprätthålla driftssäkerheten och de ska undvika diskriminering mellan interna utbyten och utbyten mellan elområden (artikel 16.9 första stycket).

Innan ett undantag beviljas ska den berörda tillsynsmyndigheten samråda med tillsynsmyndigheterna i andra medlemsstater som utgör en del av de berörda kapacitetsberäkningsregionerna. Om en tillsynsmyndighet motsätter sig det föreslagna undantaget ska ACER besluta om det bör beviljas enligt artikel 6.10 a i förordning (EU)

2019/942. Motiveringen och skälen för undantaget ska offentliggöras (artikel 16.9 andra stycket).

Om ett undantag beviljas ska de berörda systemansvariga för överföringssystem utarbeta och offentliggöra en metod och projekt som ska ge en långsiktig lösning på det problem som undantaget är avsett att lösa. Undantaget ska upphöra när tidsfristen för undantaget löpt ut eller när lösningen tillämpas, beroende på vilket som inträffar först (artikel 16.9 tredje stycket).

Med tillsynsmyndigheten avses en tillsynsmyndighet som utsetts av varje medlemsstat i enlighet med artikel 57.1 i direktiv (EU) 2019/944 (artikel 2 punkten 2).

Ei:s motivering till beslutet

Ei har samrått med berörda energitillsynsmyndigheter. Ingen tillsynsmyndighet har meddelat de motsätter sig det föreslagna undantaget. De formella kraven på beslutsprocessen är uppfyllda och Ei kan därför pröva ansökan.

I ansökan anges vilka sammanlänkningsområden som berörs av det sökta undantaget. Sammanlänkningsområdet mellan elområde Sverige 3 och elområde Norge 1 omfattas av Svenska kraftnäts ansökan men på grund av att Norge inte är en medlemsstat i EU eller omfattas av nu aktuell lagstiftning kan denna sammanlänkning inte omfattas av beslutet. Svenska kraftnäts ansökan ska därför avvisas i denna del.

När det gäller frågan om ansökan ska godkännas gör Ei följande bedömning. Av regelverket följer att en total mängd på 30 procent sammanlänkningskapacitet får användas av den systemansvarige för överföringssystem för säkerhetsmarginaler, ringflöden och interna flöden för varje kritiskt linjesegment. Huvudregeln är att de systemansvariga för överföringssystem därutöver inte får begränsa den mängd sammanlänkningskapacitet som ska göras tillgänglig för marknadsaktörer för att lösa överbelastning inom sitt eget elområde.

Av Svenska kraftnäts ansökan framgår att Svenska kraftnät i normalfallet tillgängliggör 70 procent av sammanlänkningskapaciteten till marknadsaktörerna varje enskild timme. I vissa specifika fall bedömer dock Svenska kraftnät att sammanlänkningskapaciteten kan bli lägre än 70 procent för fem av sammanlänkningarna enskilda timmar under 2021. Dessa begränsningar kommer bara att uppstå när det är nödvändigt för Svenska kraftnät att upprätthålla driftssäkerheten. Undantag från att tillgängliggöra 70 procent överföringskapacitet på en sammanlänkning kan medges enligt regelverket om det endast är begränsat till vad som är nödvändigt för att upprätthålla driftssäkerheten.

Svenska kraftnäts rapportering visar att undantaget för år 2020 tillämpats i begränsad utsträckning och vid tillfällena som stämmer överens med de omständigheter som Svenska kraftnät angav som grund för i sin ansökan.

Omständigheterna för ansökan för 2021 är i huvudsak samma som för år 2020. Bland annat anges att den nya kapacitetsberäkningsmetoden för Norden avses genomföras.

Vidare anges att elproduktionen i kärnkraftverket Ringhals planeras att minska vid årsskiftet 2020/2021, vilket medför att västkustsnittet kommer att avlastas. Svenska kraftnät avser därutöver att genom investeringar förstärka kapaciteten i det interna svenska transmissionsnätet, vilket ytterligare kommer att minska riskerna för överbelastning på längre sikt.

Idag förekommer det risk för överbelastningar i västkustsnittet som kan äventyra driftssäkerheten vissa timmar. Enligt Svenska kraftnät kan driftssäkerheten i vissa av dessa fall enbart hanteras genom att överföringskapaciteten begränsas på de sammanlänkningskningar som undantaget begärts för. I ansökan åtar sig Svenska kraftnät, ifall ansökan godkänns, vissa rapporteringskrav. Svenska kraftnät åtar sig att utarbeta och publicera en metod för hanteringen av västkustsnittet samt en beskrivning åtgärder som de ska vidta. Svenska kraftnät avser då att utvärdera möjligheterna att reservera mothandelsresurser.

Vidare åtar sig Svenska kraftnät i sin ansökan att fortlöpande rapportera till Ei om varje tillfälle då undantaget tillämpas och skälen för detta. Svenska kraftnät åtar sig slutligen även att rapportera användandet av undantaget till Ei per begränsande kritiskt linjesegment när detta är möjligt. Enligt Svenska kraftnät kommer det vara möjligt när de externa parallella körningarna för den nordiska samordnade kapacitetsberäkningsmetoden för dagen-före- och intradagsmarknaden inleds. Svenska kraftnät förbinder sig också att tillgängliggöra minst 70 procent av sammanlänkningskapaciteten för marknadsaktörer så länge som driftssäkerheten garanteras. Under dessa förhållanden är det motiverat att medge det ansökta undantaget

Eftersom transparens kring hur undantaget tillämpas och metoder för att öka tillgängligheten och användandet av mothandelsresurser är en viktig åtgärd för att Svenska kraftnät på kort sikt ska kunna uppnå kravet om 70 procent tillgänglig sammanlänkningskapacitet delar Ei Svenska kraftnät bedömning att beslutet bör innehålla de av Svenska kraftnät föreslagna rapporteringskraven. Svenska kraftnät ska därför redovisa sin metod till Ei senast den 31 mars 2021 och övriga uppgifter i anslutning till att 70% regeln överträds enligt följande. Svenska kraftnät ska senast fem dagar efter att sammanlänkningskapaciteten en enskild timme understigit 70 procent på någon av de i punkten 1 angivna sammanlänkningarna rapportera till Ei:

- a. vilken kapacitet som istället tillgängliggjorts dagenföre- respektive intradagsmarknaden och
- b. varför sammanlänkningskapaciteten understigit 70 procent vid det aktuella tillfället. Av redogörelsen ska framgå om det hade varit möjligt att vidta några åtgärder för att minska begränsningen av tillgänglig kapacitet. Svenska kraftnät ska i sin redogörelse särskilt ange vilken volym mothandelsresurser som använts samt vilka volymer aktiva resurser för mothandel eller omdirigering som visade sig finnas tillgängliga och därmed hade kunnat användas av Svenska kraftnät vid det aktuella tillfället. Detta ska redovisas i tillgängliga MW per elområde för respektive timme som sammanlänkningskapaciteten begränsats och

- c. vilken kapacitet som, när Svenska kraftnät använt undantaget, skulle ha gjorts tillgänglig ifall Svenska kraftnät inte behövt använda undantaget.

Vidare ska Svenska kraftnät om de externa parallella körningarna för den nordiska samordnade kapacitetsberäkningsmetoden för dagen-före- och intradagsmarknaden inleds ska Svenska kraftnät skyndsamt för Ei tillgängliggöra uppgifter om tillgänglig kapacitet per begränsande kritiskt linjesegment.

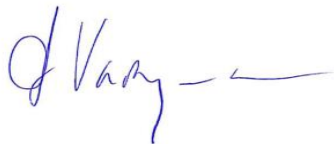
Huvudregeln är att ett undantag får beviljas av Ei för högst ett år i taget och upphöra när undantaget inte längre är nödvändigt för att upprätthålla driftssäkerheten. Tidsfristen för Svenska kraftnäts sökta undantag på ett år ska därför godkännas.

Detta beslut kan komma att ändras eller upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

Hur man överklagar

Se bilaga 3, så här gör du för att överklaga beslutet.

Detta beslut har fattats av generaldirektören Anne Vadasz Nilsson. Vid den slutliga handläggningen deltog även chefsjuristen Göran Morén, chefsekonomen Therése Hindman Persson, biträdande chefsekonomen Jens Lundgren, avdelningschefen Caroline Törnqvist, biträdande avdelningschefen Kaj Forsberg och verksjuristen Johan Roupe samt analytikern Tristan Norman, föredragande.

Anne Vadasz Nilsson

Tristan Norman

Bilagor

1. Svenska kraftnäts ansökan från den 1 juli 2020.
2. Komplettering till Svenska kraftnäts ansökan från den 18 november 2020.
3. Så här gör du för att överklaga beslutet.

Skickas till

Affärsverket svenska kraftnät

ACER - Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (för kännedom)

Tillsynsmyndigheterna i kapacitetsberäkningsregion Nordic, Baltic och Hansa (för kännedom)

Norges Vassdrags- og Energidirektorat, NVE (för kännedom)